Mathley 3

Number 3/August 2014

Mathley là nhóm giải toán trên mạng xuất bản bài toán và lời giải định kỳ, bài viết phù hợp với học sinh trung học có năng khiếu toán học và các bạn trẻ yêu toán học, tham gia các cuộc thi học sinh giỏi toán. Mỗi năm có sáu ấn bản điện tử được ra đời nhằm phục vụ phong trào giải toán. **Mathley** is an online problem solving corner with prolems, solutions, and materials freely accessible to junior up to high school students. The corner is is made public six times per year on a regular basis dedicated to the promotion of problem solving among junior and high school students.

CÁC BÀI TOÁN/PROBLEMS

1. *Vũ Thế Khôi, Phòng Hình học Topo, Viện Toán học Việt Nam, Hoàng Quốc Việt, Hà Nội.* Chích chòe và chim sẻ mỗi con xuất phát từ một đỉnh bất kỳ của hình đa giác đều 103 cạnh và bay vòng quanh đa giác theo chiều kim đồng hồ đến đậu tại các đỉnh khác. Chích chòe mỗi lần bay vượt qua ℓ cạnh còn chim sẻ mỗi lần vượt qua d cạnh với $\ell \neq d$ là các số nguyên dương bé hơn 103.

Giả sử trong cả đoạn đường bay chích chòe đã từng đậu tại m đỉnh và chim sẻ đã từng đậu tại n đỉnh với $m \geq n \geq 3$. Tìm m và n biết rằng chỉ có duy nhất một đỉnh chung mà cả chích chòe và chim sẻ đã từng đậu và cũng chỉ có duy nhất một đỉnh chưa từng có con nào đến đậu.

A copsychus and a sparrow, each initially located at one of the vertex of a regular polygon with 103 edges, fly clockwise to another vertex each. The copsychus moves across ℓ edges each time while the sparrow moves through d edges of the polygon, where $\ell \neq d$ are both integers less than 103. Assume that, during their journeys, the copsychus has stopped at m vertices while sparrow has stopped at n vertices of the polygon, for $m \geq n \geq 3$. Determine the value of m, n given that there is only one common single vertex of the polygon that both of birds have stopped at, and there is only one vertex that neither of the birds have reached.

2. *Lưu Bá Thắng, Khoa Toán, trường Đại học Sư phạm Hà Nội, Xuân Thủy, Cầu Giấy.* Cho số nguyên dương n và số nguyên tố $p > n+1$. Chứng minh rằng phương trình sau không có nghiệm nguyên.

$$1 + \frac{x}{n+1} + \frac{x^2}{2n+1} + \cdots + \frac{x^p}{pn+1} = 0.$$

Let n be a positive integer and p a prime number $p > n+1$. Prove that the following equation does not have integer solution.

$$1 + \frac{x}{n+1} + \frac{x^2}{2n+1} + \cdots + \frac{x^p}{pn+1} = 0.$$

3. *Michel BATAILLE, 12, rue Sainte-Catherine, 76000 ROUEN (FRANCE).* Đường tròn nội tiếp γ của tam giác ABC tiếp xúc với cạnh BA, BC tại D, E tương ứng. Một tiếp tuyến t với γ, khác với các cạnh, cắt đường thẳng AB tại M. Nếu CM, DE cắt nhau tại K, chứng minh rằng các đường thẳng AK, BC và t song song hoặc đồng quy.

Let the incircle γ of triangle ABC be tangent to BA, BC at D, E, respectively. A tangent t to γ, distinct from the sidelines, intersects the line AB at M. If lines CM, DE meet at K, prove that lines AK, BC and t are parallel or concurrent.

4. *Nguyễn Minh Hà, trường Đại học Sư phạm Hà Nội, Xuân Thủy, Cầu giấy, Hà Nội.* Cho tam giác nhọn ABC. Gọi E, F theo thứ tự là điểm đối xứng của B, C qua AC, AB; gọi D là giao điểm của BF, CE. Biết rằng K là tâm đường tròn ngoại tiếp tam giác DEF. Chứng minh rằng AK vuông góc với BC.

Let ABC be an acute triangle with E, F being the reflections of B, C about the line AC, AB respectively. Point D is the intersection of BF and CE. If K is the circumcircle of triangle DEF, prove that AK is perpendicular to BC.

5. *Trần Quang Hùng, trường Đại học Khoa học Tự nhiên, Thanh Xuân, Hà Nội.* Cho tam giác ABC với đường tròn nội tiếp (I) và P, Q là hai điểm bất kỳ. QA, QB, QC cắt BC, CA, AB lần lượt tại D, E, F. Tiếp tuyến tại D, khác BC, của đường tròn (I) cắt PA tại X. Các điểm Y và Z được xác định theo cách tương tự. Tiếp tuyến tại X, khác XD, của đường tròn (I) cắt BC tại U. Các điểm V và W được xác định tương tự. Chứng minh rằng ba đường thẳng AU, BV, CW đồng quy.

Triangle ABC has incircle (I) and P, Q are the two points in the plane of the triangle. Let QA, QB, QC meet BC, CA, AB respectively at D, E, F. The tangent at D, other than BC, of the circle (I) meets PA at X. The points Y and Z are defined in the same manner. The tangent at X, other than XD, of the circle (I) meets BC at U. The two points V and W are defined in the same way. Prove that three lines AU, BV, CW are concurrent.

6. *Nguyễn Văn Linh, sinh viên trường Đại học Ngoại thương Hà Nội.* Cho tứ giác lưỡng tâm $ABCD$ có tâm đường tròn ngoại tiếp là O. Gọi E, F lần lượt là giao điểm của AB và CD, AD và BC. Chứng minh rằng tồn tại một đường tròn tâm O tiếp xúc với bốn đường tròn ngoại tiếp các tam giác EAD, EBC, FAB, FCD.

A quadrilateral is called bicentric if it has both an incircle and a circumcircle. $ABCD$ is a bicentric quadrilateral with (O) being its circumcircle. Let E, F be the intersections of AB and CD; AD and BC respectively. Prove that there is a circle with center O tangent to all of the circumcircles of the four triangles EAD, EBC, FAB, FCD.

7. *Titu Andreescu, Khoa Toán, trường Đại học Texas, Hoa Kỳ.* Tìm tất cả các số nguyên tố p, q, r sao cho

$$\frac{p^{2q} + q^{2p}}{p^3 - pq + q^3} = r.$$

Find all primes p, q, r such that $\frac{p^{2q}+q^{2p}}{p^3-pq+q^3} = r$.

8. *Trần Minh Ngọc, sinh viên trường Đại học Sư phạm Tp Hồ Chí Minh.* Cho hai đường tròn (U) và (V) cắt nhau tại A, B. Một đường thẳng d cắt $(U), (V)$ lần lượt tại P, Q và R, S. Gọi t_P, t_Q, t_R, t_S lần lượt là tiếp tuyến tại P, Q, R, S của các đường tròn tương ứng. Gọi (W) là một đường tròn bất kỳ đi qua A, B. Chứng minh rằng nếu đường tròn ngoại tiếp tam giác tạo bởi t_P, t_R, AB tiếp xúc (W) thì đường tròn ngoại tiếp tam giác tạo bởi t_Q, t_S, AB cũng tiếp xúc (W).

Two circles (U) and (V) intersect at A, B. A line d meets $(U), (V)$ at P, Q and R, S respectively. Let t_P, t_Q, t_R, t_S be the tangents at P, Q, R, S of the two circles. Another circle (W) passes through through A, B. Prove that if the circumcircle of triangle that is formed by the intersections of t_P, t_R, AB is tangent to (W) then the circumcircle of triangle formed by t_Q, t_S, AB is also tangent to (W).

LỜI GIẢI/SOLUTIONS

1. *Vũ Hà Văn, khoa Toán, Đại học Yale, Hoa Kỳ.* Vùng nọ có khu đất vàng 100×100 m, chia ra làm 100 lô, mỗi lô 10×10 m. Vua bãi rác muốn lấn chiếm khu đất này nên sai tay chân đổ rác vào một số ô. Nếu một ô nào chưa có rác mà có ít nhất hai ô cạnh nó (có chung cạnh) đã bị đổ rác thì (đáng tiếc) hôm sau nhân dân cũng sẽ đổ rác vào ô đó. Nếu đến một ngày nào đó tất cả các ô đều bị đổ rác thì vua bãi rác sẽ chiếm khu đất. Nếu vua bãi rác muốn chiếm khu đất này thì lúc đầu cần đổ rác vào ít nhất mấy ô?

Lời giải. (của bạn **Nguyễn Tuấn Hải Đăng**, lớp 12A1 chuyên Toán, trường THPT Chuyên KHTN). Ta đưa bài toán về mô hình bảng ô vuông kích thước 10×10 và mỗi ô bị đổ rác thì sẽ được tô đen. Mỗi bước biến đổi tương ứng với việc ta tô đen một ô chưa được tô và chung cạnh với ít nhất hai ô được tô đen. Do đó, ta chỉ cần tìm số ô đen được tô ban đầu sao cho sau một số hữu hạn bước biến đổi, ta có thể tô đen cả bảng. Gọi p là chu vi của tất cả các phần được tô đen. Ta chứng minh rằng sau mỗi bước biến đổi thì p không tăng. Thật vậy, do ở mỗi bước biến đổi ta tô đen một ô khi nó phải chung cạnh với ít nhất hai ô đen. Ta có các trường hợp sau

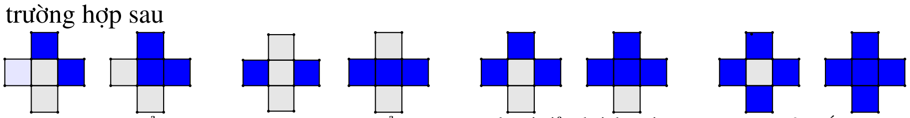

Khi cả bảng được tô đen thì $p' = 10 \times 4 = 40$. Do đó, để tô đen cả bảng ban đầu $p \geq p' = 40$. Mà mỗi ô có chu vi là 4. Suy ra ban đầu cần tô ít nhất $\frac{p}{4} = 10$ ô. Ta tô mười ô trên cùng một đường chéo chính thì sau hữu hạn bước biến đổi thì cả bảng sẽ được tô đen. Ban đầu vua cho đổ rác vào mười ô trên một đường chéo chính số 1. Ngày hôm sau các ô trên hai đường chéo chính số 2 sẽ bị đổ rác (do mỗi ô đều kề hai ô ở đường chéo số 1). Tiếp tục như vậy thì đến ngày thứ 10 cả khu đất sẽ bị đổ rác. Đáp số: 10 ô.

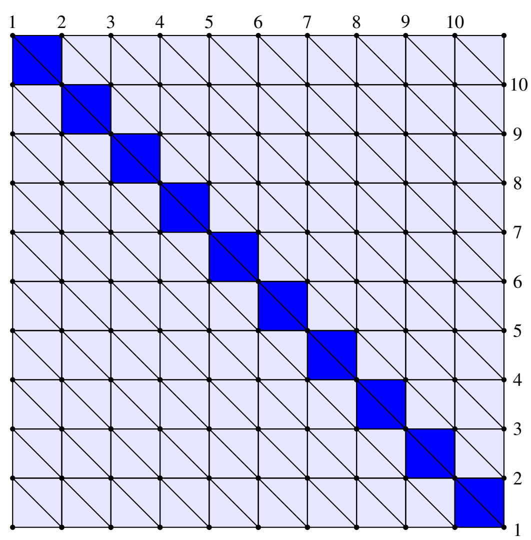

□

2. *Nguyễn Minh Hà, trường THPT chuyên Đại học Sư phạm Hà Nội, Xuân Thủy, Cầu Giấy.* Cho tam giác ABC có đường tròn ngoại tiếp là (K). Một đường tròn tiếp xúc với AB, AC và tiếp xúc trong với (K) tại K_a. Các điểm K_b, K_c được định nghĩa tương tự. Chứng minh rằng diện tích của tam giác $K_aK_bK_c$ không lớn hơn diện tích tam giác ABC.

Lời giải. (của bạn **Nguyễn Tuấn Hải Đăng**, lớp 12A1 Toán, trường THPT chuyên Khoa học Tự nhiên, Hà Nội) Để chứng minh bài toán này, ta phát biểu và chứng minh bổ đề sau.
Bổ đề 1. Cho tam giác ABC, với I là tâm đường tròn nội tiếp, và O là tâm đường tròn ngoại tiếp. Gọi M, N, P lần lượt là điểm chính giữa các cung BC không chứa A, cung CA không chứa B, và cung AB không chứa C. Giả sử X, Y, Z lần lượt là điểm đối xứng của M, N, P qua O. Các điểm K_a, K_b, K_c được nghĩa như bài toán gốc. Ta có X, I, K_a thẳng hàng, Y, I, K_b thẳng hàng, và Z, I, K_c thẳng hàng.

Chứng minh. Gọi O_a là đường tròn tiếp xúc với (O) tại K_a và tiếp xúc với AB, AC tại U, V. Do đó, K_a là tâm vị tự ngoài của (O_a) và (O). Gọi K_aU giao với (O) tại K_a và P'; K_a và V giao với (O) tại K_a và N'. Suy ra $O_aU \parallel OP'$, và $O_aV \parallel ON'$. Suy ra OP' vuông góc với AB; ON' vuông góc với AC. Tức là P trùng P' còn N' trùng N. Áp dụng định lý Pascal cho sáu điểm P, A, N và B, K_a, C suy ra U, I, V thẳng hàng. Suy ra tam giác INV đồng dạng với tam giác K_aPB. Dẫn đến, $\angle UK_aB = \angle NIV = \angle UIB$. Suy ra tứ giác UBK_aI nội tiếp. Do đó, $\angle PK_aI = \angle ABI = \angle ABN = \angle PK_aX$. Suy ra, ba điểm X, I, K_a thẳng hàng. Hai phần sau tương tự. Bổ đề được chứng minh. □

Trở lại bài toán, ta cần chứng minh rằng diện tích tam giác $K_aK_bK_c$ không lớn hơn diện tích tam giác ABC. Điều này tương đương với
$$\frac{K_aK_b \cdot K_aK_c \cdot K_bK_c}{4R} \leq \frac{abc}{4R}.$$
Vì tam giác IK_aK_c đồng dạng với tam giác IZX (vì có ba cặp góc bằng nhau), suy ra $K_aK_c = \frac{XZ \cdot IK_a}{IZ}$. Tương tự ta có $IK_a = \frac{IA \cdot IM}{IX}$ từ tính đồng dạng của tam giác IK_aM và IAX. Do đó,
$$K_aK_c = \frac{XZ \cdot IA \cdot IM}{IX \cdot IZ} = \frac{MP \cdot 2Rr}{IX \cdot IZ}.$$
Tương tự, ta cũng có $K_bK_c = \frac{2NP \cdot Rr}{IY \cdot IZ}$, $K_aK_b = \frac{2MN \cdot Rr}{IX \cdot IY}$. Do đó, bất đẳng thức cần chứng minh tương đương với
$$abc \geq \frac{(2Rr)^3 MN \cdot NP \cdot MP}{(IX \cdot IY \cdot IZ)^2}.$$
Lưu ý rằng $NP = 2R\sin\frac{B+C}{2} = 2R\cos\frac{A}{2} = 2R\sqrt{\frac{p(p-a)}{bc}}$, và hai đẳng thức tương tự cho MN, MP. Áp dụng công thức $S = \frac{abc}{4R} = pr$, suy ra $\frac{r}{R} = \frac{4(p-a)(p-b)(p-c)}{abc}$. Công thức trung tuyến cho ta $IO^2 = \frac{2IX^2+2IM^2-XM^2}{4}$, suy ra
$$\begin{aligned} IX^2 &= 2IO^2 + \frac{XM^2}{2} - IM^2 \\ &= 2(R^2 - 2Rr) + 2R^2 - 4R^2\sin^2\frac{A}{2} \\ &= 4R\left(R\cos^2\frac{A}{2} - r\right) \\ &= 4R^2\left(\frac{p(p-a)}{bc} - \frac{4(p-a)(p-b)(p-c)}{abc}\right) \end{aligned}$$
Biến đổi đại số cho ta $IX^2 = \frac{R^2(ab+ac+2(b-c)^2-a^2)}{abc}$.Tương tự ta thu được hai đẳng thức cho IY^2, và IZ^2. Dẫn đến, bây giờ ta cần chứng minh
$$64R^3pS \times 4^3(p-a)^3(p-b)^3(p-c)^3 \leq (abc)^3 t_at_bt_c,$$
trong đó $t_a = a(b+c) + 2(b-c)^2 - a^2$, $t_b = b(a+c) + 2(a-c)^2 - b^2$, và $t_c = c(a+b) + 2(a-b)^2 - c^2$. Lại có $abc = 4RS$ và $S^2 = p(p-a)(p-b)(p-c)$ nên bất đẳng thức trên lại tương đương với
$$(a+c-b)^2(a+b-c)^2(b+c-a)^2 \leq t_at_bt_c.$$
Chú ý rằng $t_a \geq a(b+c-a)$, $t_b \geq b(c+a-b)$, $t_c \geq c(a+b-c)$ nên
$$t_at_bt_c \geq abc(a+b-c)(b+c-a)(c+a-b).$$
Sử dụng bất đẳng thức quen thuộc, $abc \geq (a+b-c)(a-b+c)(-a+b+c)$ ta có điều phải chứng minh. Đẳng thức đạt được khi tam giác ABC đều. □

3. *Trần Quang Hùng, trường TPHT Chuyên Khoa học Tự nhiên, ĐHQGHN.* Cho tam giác ABC. Gọi D là điểm đối xứng của A qua BC. (K) là đường tròn đường kính AD. DB, DC lần lượt cắt (K) tại M, N khác D. E, F lần lượt là trung điểm CA, AB. Đường tròn ngoại tiếp tam giác KEM, KFN cắt nhau tại L khác K. KL cắt EF tại X. Các điểm Y, Z được xác định tương tự. Chứng minh rằng AX, BY, CZ đồng quy.

Chúng tôi xin giới thiệu lời giải của tác giả bài toán.

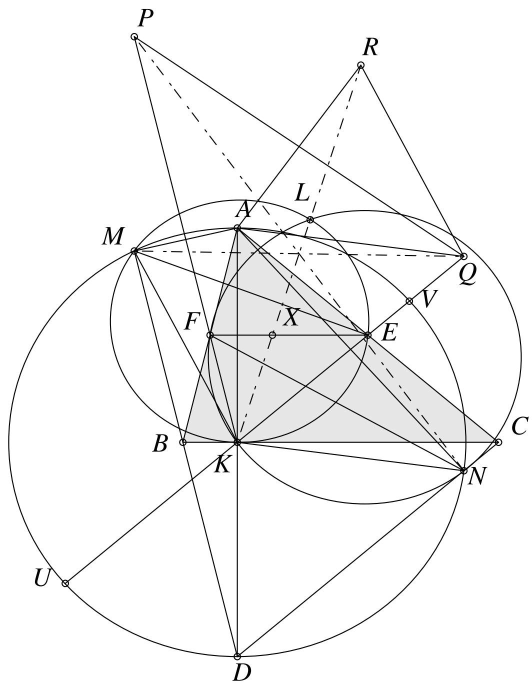

Lời giải. Gọi P, Q đối xứng K lần lượt qua AM, AN. Dễ thấy $\angle FAK = \angle FKA = \angle APK$ do đó $KF.KP = KA^2$. Tương tự $KE.KQ = KA^2$. Gọi KE cắt (K) tại U, V, dễ thấy $KU^2 = KV^2 = KE.KQ$ do đó $(UV, QE) = -1$ suy ra $\mathcal{P}_{Q/(K)} = QU.QV = QE.QK = \mathcal{P}_{Q/(KME)}$. Từ đó QM là trục đẳng phương của (K) và (KME). Tương tự PN là trục đẳng phương của (K) và (KNF). Mà KL là trục đẳng phương của (KME) và (KNF) nên KL, PN, QM đồng quy. Gọi R đối xứng A qua PQ. Từ tính chất hình bình hành đơn giản dễ thấy KR, PN, QM đồng quy tại trung điểm mỗi đường do đó KL đi qua R. Mặt khác dễ thấy A là tâm ngoại tiếp tam giác KPQ nên KR đi qua tâm đường tròn Euler của tam giác KPQ. Lại có $KE.KQ = KA^2 = KF.KP$ suy ra tứ giác $EFPQ$ nội tiếp, nên KL đi qua điểm đẳng giác của tâm đường tròn Euler là điểm Kosnita của tam giác KEF. Theo tính đối xứng suy ra AX cũng đi qua điểm Kosnita của tam giác AEF hay cũng đi qua điểm Kosnita của tam giác ABC. Tương tự BY, CZ cũng đi qua điểm Kosnita của tam giác ABC. □

Nhận xét. Bạn **Nguyễn Tuấn Hải Đăng**, lớp 12A1 Toán, trường THPT chuyên Khoa học Tự nhiên có lời giải sử dụng phép nghịch đảo cũng tương tự đáp án.

4. *Nguyễn Văn Linh, sinh viên trường Đại học Ngoại Thương, Hà Nội.* Cho tam giác ABC nội tiếp đường tròn (O). L là điểm bất kì trên cung BC không chứa A. Chứng minh rằng đường tròn A-mixtilinear nội tiếp của tam giác ABC, các đường tròn L-mixtilinear nội tiếp của các tam giác LAB, LAC có chung một tiếp tuyến.

Cách 1 (Luis González). Trước tiên ta phát biểu một bổ đề.

Bổ đề 1. Cho tứ giác $ABCD$ nội tiếp đường tròn (O). AC giao BD tại E. Gọi (I) là đường tròn tiếp xúc với tia EA, ED và tiếp xúc trong với (O) tại L. M là điểm bất kì trên cung AD không chứa B, C. Gọi I_1, I_2 là tâm đường tròn nội tiếp của các tam giác MAC, MBD. Chứng minh rằng I_1, I_2, M, L cùng thuộc một đường tròn.

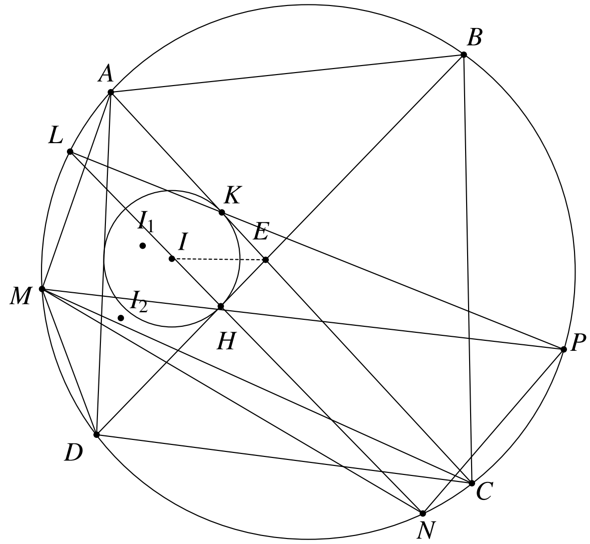

Chứng minh. Gọi K, H lần lượt là tiếp điểm của (I) với AC, BD. KL, HL giao (O) lần thứ hai tại P, N thì P, N là điểm chính giữa các cung AC, BD. Do đó $\overline{M, I_1, P}$ và $\overline{M, I_2, N}$. Bằng phép cộng góc đơn giản suy ra PN vuông góc với phân giác $\angle AED$ hay $PN \parallel KH$.. Từ đó $\frac{PK}{PL} = \frac{NH}{NL}$ hay $\frac{PK.PL}{PL^2} = \frac{NH.NL}{NL^2}$. Suy ra $\frac{PA^2}{PL^2} = \frac{ND^2}{NL^2}$ hay $\frac{PI_1}{PL} = \frac{NI_2}{NL}$. Ta thu được $\triangle LPI_1 \sim \triangle LNI_2$ (theo trường hợp cạnh góc cạnh), do đó $\angle LI_1P = \angle LI_2N$, tức là bốn điểm L, I_1, I_2, M cùng thuộc một đường tròn. □

Trở lại bài toán.

Gọi $(J), (J_1), (J_2)$ lần lượt là các đường tròn A-mixtilinear nội tiếp của tam giác ABC, các đường tròn L-mixtilinear nội tiếp của các tam giác LAB, LAC; l là tiếp tuyến chung của (J_1) và (J_2), cắt (O) tại E và F. Gọi I, I_1, I_2 lần lượt là tâm đường tròn nội tiếp của các tam giác LEF, LAB, LAC. Gọi M, N là tiếp điểm của $(J_1), (J_2)$ với l, R là tiếp điểm của (J_1) với AL.

Theo định lý Sawayama-Thebault, I nằm trên J_1J_2 và MR, $I_1R \perp J_1L$. Dễ thấy $\angle MIN = 90°$. Gọi Q là giao điểm thứ hai của đường tròn đường kính MN với J_1J_2. Do J_1M là tiếp tuyến của (MN) nên $J_1I_1.J_1L = J_1R^2 = J_1M^2 = J_1Q.J_1I$. Suy ra I_1 nằm trên (QIL).Tương tự, I_2 cũng nằm trên (QIL). Tức là I, I_1, I_2, L cùng thuộc một đường tròn. Gọi K là tiếp điểm của (J) với (O). Áp dụng bổ đề trên cho tứ giác $AABC$ suy ra I_1, I_2, L, K cùng thuộc một đường tròn.

Do đó lại áp dụng bổ đề trên cho tứ giác $AFCE$ ta có (LII_2) đi qua tiếp điểm K của đường tròn tiếp xúc với EF, AC và (O). Mà qua điểm K chỉ có duy nhất một đường tròn tiếp xúc với AC và tiếp xúc trong với (O), suy ra (J) tiếp xúc với EF. Ta có điều phải chứng minh.

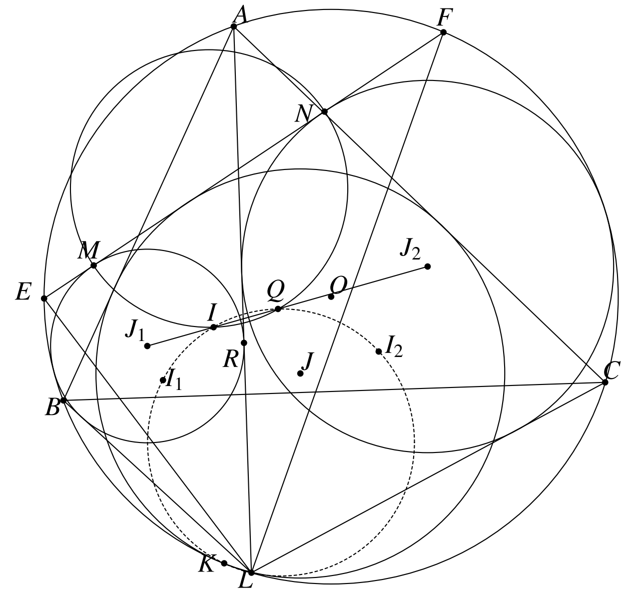

Cách 2 (của bạn **Ngô Quang Dương**, lớp 11A2 Toán, trường THPT chuyên Khoa học Tự nhiên)

Tóm tắt lời giải. Gọi $(J), (J_1), (J_2)$ lần lượt là đường tròn $A-$ mixtilinear của tam giác ABC, $P-$ mixtilinear của các tam giác PAB, PAC. Đường tròn (J_1) tiếp xúc với PA, PB tại C', E; (J_2) tiếp xúc PA, PC tại B', F; (J) tiếp xúc AB, AC tại H, K. Gọi t_1, t_2, t lần lượt là độ dài tiếp tuyến chung ngoài của (J_1) và (J), (J_2) và (J), (J_1) và (J_2).

Áp dụng định lý Casey cho bốn đường tròn $(A,0), (J_1), (B,0), (J)$ ta có $t_1.AB = AH.BE + BH.AC' = AH.BE + BH.(PA - PC') = AH.BE + BH.(PA - PE)$

Tương tự ta có $t_2.AC = AK.CF + CK.(PA - PF) = AH.CF + CK.(PA - PF)$. Lại áp dụng định lý Casey cho $(A,0), (J_1), (P,0), (J_2)$ ta có $t.AP = PE.AB' + PF.AC' = PE.(PA - PF) + PF.(PA - PE)$

Tiếp theo, ta chứng minh công thức sau $AH = \frac{2AB.AC}{AB+BC+CA}$. Gọi (I, r) là đường tròn nội tiếp tam giác ABC. Theo bổ đề Sawayama suy ra I là trung điểm HK, ở đây ta dùng công thức tính bán kính r_a của đường tròn $A-$mixtilinear là $r_a = \frac{r}{\cos^2(A/2)}$. Từ đó

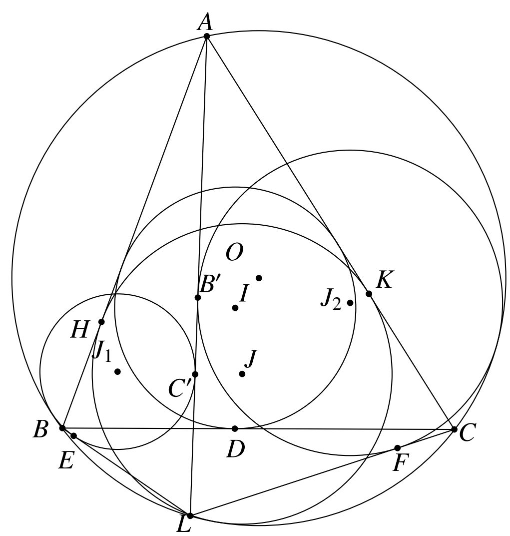

$$\begin{aligned} AH^2 &= AI \cdot AJ = \frac{r}{\sin A/2} \cdot \frac{r_a}{\sin A/2} \\ &= \frac{r^2}{\sin^2 A/2 \cdot \cos^2 A/2} \\ &= \frac{4r^2}{\sin^2 A} = \frac{16R^2r^2}{a^2} = \frac{4a^2b^2c^2}{a^2(a+b+c)^2} = \frac{4b^2c^2}{(a+b+c)^2}. \end{aligned}$$

Như vậy $AH = \frac{2AB.AC}{AB+BC+CA}$. Tương tự ta cũng có $PE = \frac{2PA.PB}{PA+PB+AB}$, $PF = \frac{2PC.PA}{PC+PA+CA}$.

Ta sẽ chứng minh $t_1 + t_2 = t$ bằng biến đổi tương đương, sử dụng ba đẳng thức vừa thu được và định ly Ptolemy. Mặt khác, $t = DE + DF - \frac{2DE.DF}{DA}$. Như vậy $t_1 + t_2 = t$ tương đương với $\frac{4DA.BC}{AB+BC+CA} + \frac{2DE.DF}{DA} = 2(DE + DF)$.

Do $(J_1), (J_2)$ không cắt nhau nên phương tích của T đến ba đường tròn là không âm và bằng p^2 đồng thời vẽ được tiếp tuyến từ T đến ba đường tròn mixtilinear. Ta có $p \cdot t_1 + p \cdot t_2 = p \cdot t$ nên theo phần đảo của định lý Casey, tồn tại đường tròn (C) đi qua T và tiếp xúc với $(J), (J_1), (J_2)$. Xét phép nghịch đảo $\mathcal{I}_T^{p^2}: (J) \mapsto (J)$, $(J_1) \mapsto (J_1)$, $(J_2) \mapsto (J_2)$, (C) biến thành đường thẳng tiếp xúc với $(J), (J_1), (J_2)$. Vậy ba đường tròn có một tiếp tuyến chung □

Nhận xét. Bạn **Nguyễn Tuấn Hải Đăng**, lớp 12A1 Toán THPT chuyên Khoa học Tự nhiên, và bạn **Trịnh Huy Vũ**, lớp 11A1 Toán THPT chuyên Khoa học Tự nhiên có cách giải giống cách thứ nhất của đáp án.

5. *Trần Minh Ngọc, sinh viên trường Đại học Sư phạm Thành phố Hồ chí Minh* Cho tứ giác $ABCD$ nội tiếp đường tròn (O). Một đường tròn (I) tiếp xúc AC, BD tại M, N. Giả sử MN lần lượt cắt AB, CD tại P, Q. Gọi H là giao điểm của AC và BD; K, L lần lượt là giao điểm khác I của (IMN) với (HAB) ,(HCD). Chứng minh PK, QL, OI đồng quy.

Chúng tôi xin giới thiệu lời giải của bạn **Nguyễn Tuấn Hải Đăng**, lớp 12A1 Toán, THPT chuyên KHTN, Hà Nội

Bổ đề 1. Cho hai đường tròn $(O_1), (O_2)$ cắt nhau tại H, H'. I là một điểm bất kì thuộc tia phân giác $\angle O_1HO_2$. Đường thẳng qua H vuông góc HI cắt $(O_1), (O_2)$ tại E, F khác H. HX, HY lần lượt là đường kính của $(O_1), (O_2)$. Gọi K là giao điểm IX với (O_1) ; L là giao điểm IY với (O_2) và O là trung điểm của XY. Khi đó EF, KL, OI đồng quy.

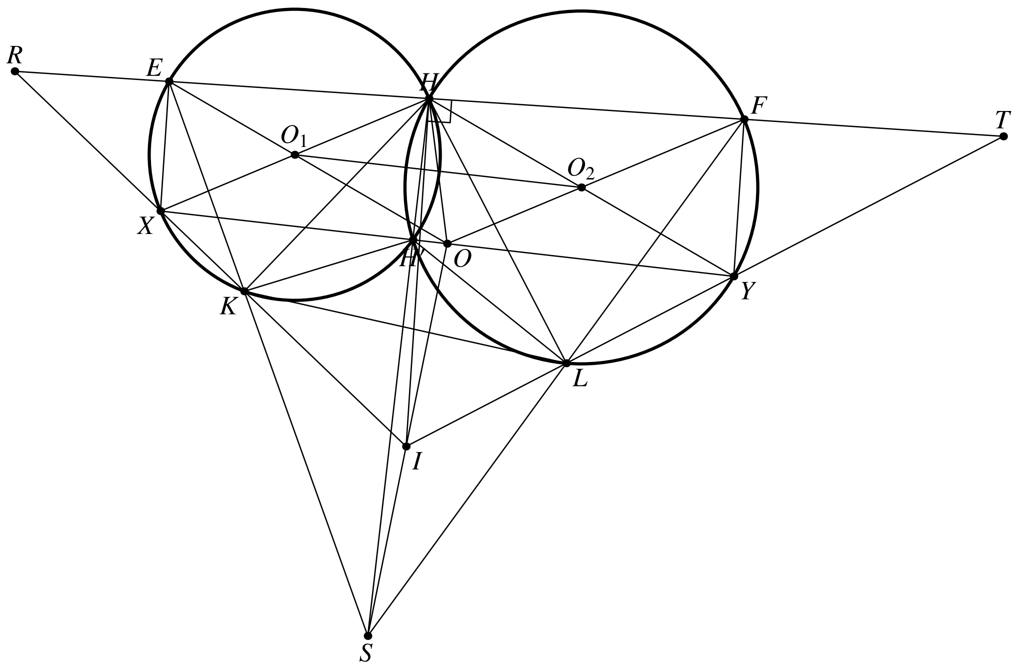

Chứng minh. Không mất tính tổng quát, giả sử I là một điểm bất kì thuộc tia phân giác trong $\angle O_1HO_2$. Gọi T, R lần lượt là giao điểm của EF với IL, IK và S là giao điểm của EK, FL. Từ $\angle HKX = 90^\circ = \angle HLY$ suy ra H, L, I, K thuộc đường tròn đường kính HI. Mặt khác $HI \perp EF$ nên EF là tiếp tuyến của đường tròn đường kính HI. Suy ra $\angle EHK = \angle HLK$. Hơn nữa $\angle EKH = \angle EXH = 90^\circ - \angle EHX = 90^\circ - \angle FHY = \angle FYH = \angle FLH$ nên $\angle KEF + \angle KLF = 180^\circ$. Suy ra $EFLK$ nội tiếp . Do đó $\mathcal{P}_{S/(KER)} = SE.SK = SF.SL = \mathcal{P}_{S/(LFT)}(1)$.

Từ $\angle ILK = \angle IHK = 90^\circ - \angle EHK = 90^\circ - \angle EXR = \angle KRT$ suy ra $KLTR$ nội tiếp . Do đó $\mathcal{P}_{I/(KER)} = IL.IT = IK.IR = \mathcal{P}_{I/(LFT)}(2)$

Dễ thấy HO_1OO_2 là hình bình hành. Suy ra $OO_2 \parallel HX$. Mặt khác từ $\angle XHE = \angle YHF = \angle O_2FH$ suy ra $O_2F \parallel HX$,nên O, O_2, F thẳng hàng. Tương tự, ta có O, O_1, E thẳng hàng. Từ $\angle KRE = 90^\circ - \angle EHK = \angle O_1EK = \angle OEK$ suy ra OE là tiếp tuyến của (KER). Tương tự ta có OE là tiếp tuyến của (LFT). Mặt khác từ $\angle OEF = \angle O_1HE = \angle OEF$ suy ra ΔOEF cân tại O nên $OE = OF$. Do đó $\mathcal{P}_{O/(KER)} = OE^2 = OF^2 = \mathcal{P}_{O/(LFT)}(3)$.

Từ đây suy ra S, I, O cùng nằm trên trục đẳng phương của $(KER), (LFT)$. Ta có điều phải chứng minh. □

Trở lại bài toán

Lời giải. Không mất tính tổng quát, giả sử (I) tiếp xúc trong $\angle BHC$. Gọi HX, HY lần lượt là đường kính của $(HAB), (HCD)$. Gọi O_1, O_2 lần lượt là tâm của $(HAB), (HCD)$ và E, F lần lượt là giao điểm khác H của đường thẳng qua H vuông góc HI với $(HAB), (HCD)$.

Từ $\angle HKI = \angle HKX = 90^\circ$ suy ra I, K, X thẳng hàng. Tương tự và I, L, Y thẳng hàng. Từ $\angle BHX = 90^\circ - \angle BXH = 90^\circ - \angle BAH = 90^\circ - \angle DAH = 90^\circ - \angle DYH = \angle DHY$ và $\angle BHI = \angle CHI$ suy ra HI là tia phân giác trong XHY.

Dễ thấy $O_1H \perp CD$ và $OO_2 \perp CD$. Suy ra $O_1H // OO_2$. Tương tự $O_2H // OO_1$. Do đó HO_1OO_2 là hình bình hành. Từ đó suy ra O là trung điểm của XY.

Từ $\angle KMN = \angle KHN = \angle KBP$ suy ra $BPMK$ nội tiếp. Do đó $\angle BKP = \angle BMP = \angle HMN = \frac{\angle AHB}{2} = \frac{\angle AKB}{2}$. Suy ra KP là tia phân giác trong của $\angle AKB$.

Mặt khác từHE là tia phân giác trong của $\angle AHB$ suy ra E là điểm chính giữa cung AB nên K, P, E thẳng hàng. Tương tự F, Q, L thẳng hàng. Bây giờ áp dụng bổ đề ta sẽ được PK, QL, OI đồng quy. Đó là điều phải chứng minh. □

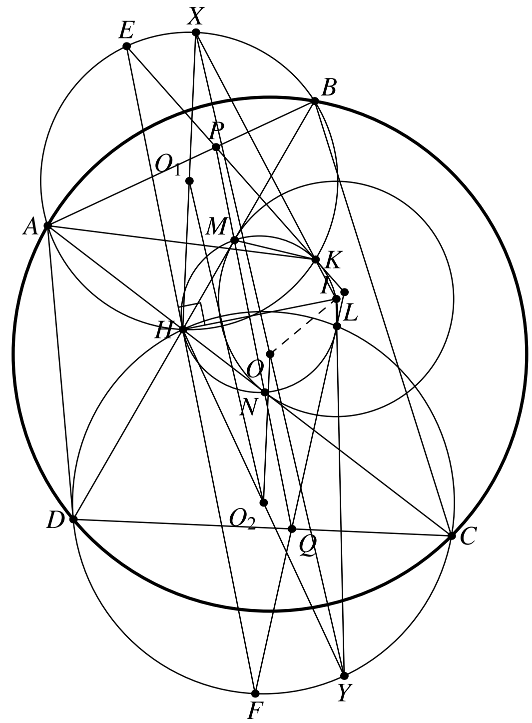

Sau đây chúng tôi xin giới thiệu lời giải của tác giả bài toán

Ta chứng minh bài toán qua các bước sau

Bước 1. Chứng minh tồn tại một đường tròn (O_1) tiếp xúc AB tại P , tiếp xúc CD tại Q và $(O), (I), (O_1)$ có chung trục đẳng phương.

Gọi (O_1) là đường tròn qua Q và tiếp xúc AB tại P. Từ $\Delta BPN \sim \Delta CQN$ nên $\angle BPN = \angle CQN$ suy ra CD tiếp xúc (O_1) tại Q. Ta có biến đổi $\frac{\mathcal{P}_{A/(O_1)}}{\mathcal{P}_{A/(I)}} = \frac{AP^2}{AM^2} = \left(\frac{\sin \angle AMP}{\sin \angle APM}\right)^2 = \left(\frac{\sin \angle BNP}{\sin \angle BPN}\right)^2 = \frac{BP^2}{BN^2} = \frac{\mathcal{P}_{B/(O_1)}}{\mathcal{P}_{B/(I)}}$.

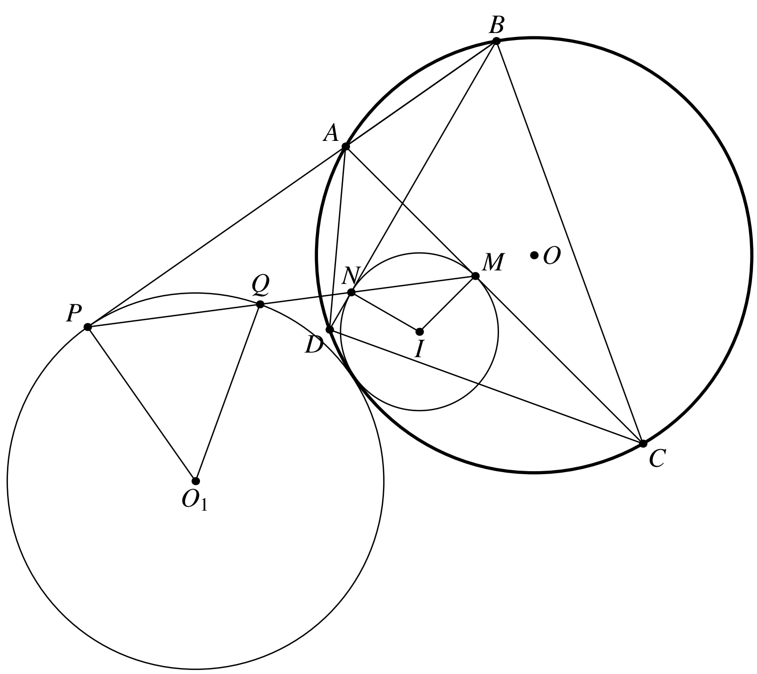

Tương tự $\frac{\mathcal{P}_{A/(O_1)}}{\mathcal{P}_{A/(I)}} = \frac{\mathcal{P}_{C/(O_1)}}{\mathcal{P}_{C/(I)}}$;$\frac{\mathcal{P}_{A/(O_1)}}{\mathcal{P}_{A/(I)}} = \frac{\mathcal{P}_{D/(O_1)}}{\mathcal{P}_{D/(I)}}$. Suy ra $\frac{\mathcal{P}_{A/(O_1)}}{\mathcal{P}_{A/(I)}} = \frac{\mathcal{P}_{B/(O_1)}}{\mathcal{P}_{B/(I)}} = \frac{\mathcal{P}_{C/(O_1)}}{\mathcal{P}_{C/(I)}} = \frac{\mathcal{P}_{D/(O_1)}}{\mathcal{P}_{D/(I)}}$. Suy ra $(O), (I), (O_1)$ có chung trục đẳng phương.

Bước 2. Chứng minh tồn tại một đường tròn (O_2) tiếp xúc đường tròn (HAB) tại K , tiếp xúc đường tròn (HCD) tại L và $(O),(I),(O_2)$ có chung trục đẳng phương.

Qua phép nghịch đảo f có tâm H , phương tích $k \neq 0$,A,B,C,D,M,N,K,L lần lượt biến thành A',B',C',D',M',N',K',L'. Khi đó, AC,BD qua f biến thành chính nó nên $A',B' \in AB; C',D' \in CD$; (I) biến thành (I') tiếp xúc với AC,BD tại M',N'; $(HAB),(HCD),(HMN)$ lần lượt biến thành $A'B',C'D',M'N'$; K',L' lần lượt là giao điểm $M'N'$ với $A'B',C'D'$

Theo chứng minh ở bước 1 thì tồn tại một đường tròn $(O_2^{'})$ tiếp xúc $A'B'$ tại K' , tiếp xúc $C'D'$ tại L' và $(O),(I),(O_2^{'})$ có chung trục đẳng phương. Do phép nghịch đảo là một phép biến hình đối hợp ($f^{-1} = f$) bảo tồn góc và chùm đường tròn nên có một đường tròn $(O_2) = f(O_2^{'})$ tiếp xúc đường tròn (HAB) tại K ,tiếp xúc đường tròn (HCD) tại L và $(O),(I),(O_2)$ có chung trục đẳng phương.

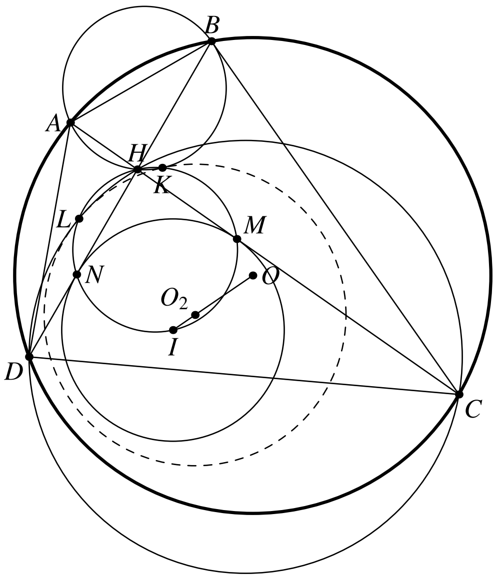

Bước 3. Chứng minh PK,QL,OI đồng quy.

Gọi d là trục đẳng phương của $(O),(I),(O_1),(O_2)$ và S là giao điểm của PK,QL. MN là trục đẳng phương của $(I),(HMN)$,KL là trục đẳng phương và d là trục đẳng phương của đường tròn $(I),(O_2)$ nên MN,KL,d đồng quy tại X. Do (O_2) tiếp xúc (HAB) tại K và tiếp xú (HCD) tại L nên tiếp tuyến tại K,L của đường tròn (O_2) lần lượt là trục đẳng phương của $(O_2),(HAB)$ và $(O_2),(HCD)$. Từ đó, tương tự trên ta được tiếp tuyến tại K của $(O_2),d,AB$ đồng quy tại Y và tiếp tuyến tại L của(O_2) , d,CD đồng quy tại Z. Do YP,YK lần lượt là tiếp tuyến của $(O_1),(O_2)$ và O_1P,O_2K là tiếp tuyến của (Y,YP) nên đường tròn (Y,YP) trực giao với $(O_1),(O_2)$. Tương tự, ta được đường tròn (Z,ZQ) trực giao với $(O_1),(O_2)$. Vậy $(Y,YP)(Z,ZQ)$ luôn cắt nhau tại hai điểm nằm trên $O_1O_2 \equiv OI$ suy ra OI chính là trục đẳng phương của $(X,XP),(Y,YQ)$. Mặt khác, $XP \cdot XQ = \mathrm{P}_{X/(w_1)} = \mathrm{P}_{X/(w_2)} = XK \cdot XL$ nên $PQKL$ nội tiếp suy ra $\mathcal{P}_{S/(Y,YP)} = SK \cdot SP = SL \cdot SQ = \mathcal{P}_{S/(Z,ZP)}$. Vậy $S \in OI$.